

Sygn. akt II CSK 379/15

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 stycznia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Agnieszka Piotrowska (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa M. Spółki Akcyjnej z siedzibą w Ł.
przeciwko Samodzielnemu Publicznemu Szpitalowi Klinicznemu
we W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 13 stycznia 2016 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 26 stycznia 2015 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w Ł. zasądził od pozwanego Samodzielnego Publicznego Szpitala Klinicznego we W. na rzecz powoda M. S.A. w Ł. kwotę 90 823,46 zł z odsetkami ustawowymi od 24 kwietnia 2013 r. do dnia zapłaty oraz koszty procesu.

Sąd ustalił, że pozwany Szpital zawarł z niewystępującymi w niniejszej sprawie przedsiębiorcami: D. P. sp. z o.o. w B., G. P. Sp. z o.o. w W., L. S.A. w S. oraz P. Sp. z o.o. Spółka komandytowa w Ł. szczegółowo opisane umowy na dostawę różnych towarów i usług. W umowach tych zawarto klauzule zakazujące kontrahentom pozwanego zawierania bez jego pisemnej zgody, umów poręczenia za zobowiązania wynikające z tych umów oraz umów cesji wierzytelności. Wskazani przedsiębiorcy dostarczyli pozwanemu objęte umowami usługi i wyroby medyczne, wystawili faktury VAT, ale pozwany nie zapłacił dostawcom wynikających z tych faktur wymagalnych należności pieniężnych. Powodowa Spółka, trudniąca się między innymi finansową działalnością usługową, gdzie indziej niesklasyfikowaną, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych, zawarła z każdym ze wskazanych przedsiębiorców, szczegółowo opisane umowy o współpracy w zakresie zarządzanie płynnością, w których poręczyła za zobowiązania pozwanego Szpitala względem tych podmiotów, powstałe z tytułu świadczonych na rzecz pozwanego Szpitala dostaw i usług, do kwot wskazanych w poszczególnych umowach poręczenia. Strony umów poręczenia ustaliły, że w przypadku nie uiszczenia przez pozwanego należności wynikających z faktur, spłaci je poręczyciel czyli powód i w zakresie spłaconej kwoty stanie się wierzycielem pozwanego. Pozwany Szpital został zawiadomiony o zawarciu umów poręczenia przez powoda jego zobowiązań wobec wymienionych kontrahentów, jednakże mimo wezwań nie uregulował na rzecz wierzycieli zaległych zobowiązań objętych poręczeniem powodowej Spółki. Sąd pierwszej instancji ustalił następnie szczegółowo, jakie kwoty, z jakich faktur i w jakich datach, powód zapłacił wskazanym wyżej przedsiębiorcom jako wierzycielom pozwanego. Uwzględniając powództwo, na które składała się kwota główna zapłaconych przez poręczyciela należności - 84 871,14 złotych i kwota 5 952,32 złotych tytułem odsetek

ustawowych, Sąd Okręgowy wskazał, że zawarte przez powódkę umowy poręczenia zobowiązań Szpitala były ważne i skuteczne. Ich celem było zapewnienie kontrahentom pozwanego szpitala płynności finansowej z uwagi na pozostawanie przez pozwanego Szpitala w opóźnieniu z zapłatą wymagalnych należności. Nie stanowiły, zdaniem Sądu, czynności prawnych mających na celu zmianę wierzyciela pozwanego, stąd nie wymagały zgody organu tworzącego pozwanego Szpitala, o której mowa w art. 54 ust. 5 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 roku o działalności leczniczej (t. jedn.: Dz.U. 2015 r, poz.618 - dalej u.d.l.). Po spłaceniu zobowiązań pozwanego Szpitala, powodowa Spółka wstąpiła, jako poręczyciel, w prawa zaspokojonego wierzyciela i stąd na podstawie art. 518 §1 pkt 1 k.c. Sąd Okręgowy zasądził na rzecz powoda kwotę dochodzoną pozwem.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego Szpitala, dzieląc ustalenia faktyczne i oceny prawne Sądu pierwszej instancji. Sąd Apelacyjny wskazał, że umowy o zarządzaniu płynnością i poręczeniu zawierane przez powoda z kontrahentami pozwanego Szpitala, nie są umowami przelewu wierzytelności (art. 509 k.c.), których celem jest zmiana wierzyciela, lecz umowami poręczenia (art. 876 k.c.), których celem jest zabezpieczenie interesu wierzyciela w przypadku nie spełnienia świadczenia przez dłużnika czyli pozwanego Szpitala. Zmiana wierzyciela szpitala w następstwie spełnienia wymagalnego świadczenia pieniężnego przez poręczającego jest skutkiem zaniechania realizacji zobowiązania przez dłużnika, natomiast nie jest objęta zamiarem czy intencją stron zawierających umowę poręczenia. Skoro umowa poręczenia nie jest, w ocenie Sądu Apelacyjnego, objęta hipotezą art. 54 ust. 5 u.d.l., nie było konieczne uzyskanie zgody podmiotu tworzącego pozwanego szpitala. Umowa jest więc ważna, a podstawienie ustawowe powoda (art. 518 § 1 pkt 1 k.c.) uzasadnia zasądzenie na jego rzecz kwoty objętej pozwem, którą powód zapłacił uprzednio kontrahentom szpitala oraz odsetek ustawowych za opóźnienie w jej zapłacie.

W skardze kasacyjnej, pozwany zarzucił naruszenie 54 ust. 5 i 6 u.d.l. przez błędną wykładnię i uznanie, że umowy poręczenia, które zawarł powód z kontrahentami pozwanego, nie stanowiły czynności prawnej mającej na celu zmianę wierzyciela, stąd nie wymagały dla ich ważności uzyskania zgody organu

tworzącego pozwany Szpital. Pozwany wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i zmianę orzeczenia przez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem sporu jest kwestia, czy zawarte przez powoda z kontrahentami pozwanego umowy o zarządzaniu płynnością i poręczeniu zobowiązań pozwanego, stanowiły czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela pozwanego Szpitala. Stosownie bowiem do art. 54 ust. 5 u.d.l., czynność prawną mającą na celu zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej może nastąpić po wyrażeniu zgody przez podmiot tworzący. Podmiot tworzący wydaje zgodę albo odmawia jej wydania, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia ciągłości udzielania świadczeń zdrowotnych oraz w oparciu o analizę sytuacji finansowej i wynik finansowy samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej za rok poprzedni. Zgodę wydaje się po zasięgnięciu opinii kierownika samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej. Art. 54 ust. 6. u.d.l., przewiduje ponadto, że czynność prawną dokonana z naruszeniem ust. 2 - 5 jest nieważna.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego doszło do ukształtowania się jednolitej linii orzeczniczej na tle podobnych do rozpoznawanej, spraw między powodową Spółką a samodzielnymi publicznymi zakładami opieki zdrowotnej, w których powód domagał się zasądzenia na jego rzecz kwot uiszczonych uprzednio kontrahentom pozwanych placówek w oparciu o zawarte przez powoda umowy poręczenia ich zobowiązań (por. przykładowo wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 6 czerwca 2014 r., I CSK 428/13, OSNC 2015, nr 4, poz. 53, z dnia 19 listopada 2014 r., II CSK 9/14, nie publ., z dnia 9 stycznia 2015 r., V CSK 111/14, Biuletyn SN 2015, nr 2, poz.13, z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 319/14, nie publ., z dnia 6 lutego 2015 r., II CSK 238/14, nie publ., z dnia 18 lutego 2015 r., I CSK 110/14, nie publ., z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 546/14, nie publ., z dnia 15 maja 2015 r., V CSK 400/14, nie publ., z dnia 24 kwietnia 2015 r., II CSK 830/14, nie publ.).

Sąd Najwyższy dokonał w tych orzeczeniach wykładni pojęcia „czynność prawna mająca na celu zmianę wierzyciela” w rozumieniu art. 54 ust. 5 u.d.l., uznając, że obejmuje ono nie tylko umowy bezpośrednio dotyczące zmiany wierzyciela, lecz także takie, których skutkiem jest wskazana zmiana. W szczególności uznał, że nie można zakładać, iż w powołanym przepisie doszło do wyczerpującego określenia katalogu czynności prawnych, których musi dotyczyć zgoda organu założycielskiego, gdyż zamierzeniem ustawodawcy było wskazanie ogólnie na takie czynności prawne z punktu widzenia ich celu jurydycznego, przewidywanego przez strony, niezależnie od ich dogmatyczno-prawnej konstrukcji oraz typowej dla nich funkcji. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że regulacje te zmierzały do eliminowania sytuacji, w których w następstwie określonej czynności prawnej pojawi się, bez zgody organu tworzącego samodzielny publiczny zakład opieki zdrowotnej szpital, nowy wierzyciel, dochodzący należności wynikającej z umowy zawartej pierwotnie przez z.o.z. z innym podmiotem.

W rezultacie tej wykładni celowościowej i funkcjonalnej art. 54 ust. 5 u.d.l., Sąd Najwyższy doszedł do wniosku, że czynnościami prawnymi wymagającymi zgody organu tworzącego, a w jej braku - stosownie do ust. 6 - nieważnymi, są: przelew wierzytelności, w tym powierniczy, faktoring, gwarancja, subrogacja umowna i indos wekslowy. Czynnością wymagającą zgody organu założycielskiego, jest także umowa poręczenia za zobowiązania zakładu opieki zdrowotnej. Poręczenie ma charakter akcesoryjny wobec zobowiązania podstawowego, a poręczyciel zobowiązuje się świadczyć w miejsce dłużnika, stąd płacąc cudzy dług, za który odpowiada osobiście - co do zasady - wstępuje w prawa zaspokojonego wierzyciela z mocy ustawy (*cessio legis*). W przypadku umowy poręczenia nie dochodzi do przeniesienia wierzytelności na skutek czynności prawnej wierzyciela, ale do nabycia wierzytelności z mocy samego prawa przez osobę trzecią (poręczyciela), która zaspokaja wierzyciela spełniając dług formalnie własny, a materialnie cudzy (art. 518 § 1 k.c.). Skoro jednak ustawodawca wprowadził swoistą reglamentację obrotu wierzytelnościami wynikającymi ze zobowiązań samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, bez zgody organu tworzącego, to należy przyjąć, że ustawa wyłącza także subrogacyjne nabycie wierzytelności bez zgody wskazanego organu.

Sąd Najwyższy, w składzie rozpoznającym przedstawną skargę kasacyjną, podziela to stanowisko nie znajdując podstaw do odstąpienia od przedstawionych poglądów. Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.).

eb